

Integrimi ne BE

ECURIA E PROCESIT TE
NEGOCIATAVE

Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Platforma e Partneritetit për Integrimin Evropian

Mbledhja e Rradhës

për

- Kapitulli 12: Politikat e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve
- Urdhër Nr. 670, datë 24.06.2026 “Për përcaktimin e listës së dëmtuesve prioritarë në Republikën e Shqipërisë”

Qëllimi i Urdhrit Nr. 670, datë 24.06.2026 “Për përcaktimin e listës së dëmtuesve prioritarë në Republikën e Shqipërisë”

- ▶ Siguron zbatimin e Ligjit Nr. 40/2025 “Për shëndetin e bimëve”, pas fillimit të efekteve .
- ▶ Përafron legjislacionin kombëtar me Rregulloren (BE) 2019/1702 e 1 Gusht 2019 që plotëson rregulloren (BE) 2016/2031 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, duke përcaktuar listën e dëmtuesve prioritarë.
- ▶ Forcon mbrojtjen e sektorit bujqësor dhe të pyjeve.
- ▶ Përforcon mekanizmat e monitorimit.

Objektivat e Urdhrit Nr. 670, datë 24.06.2026 “Për përcaktimin e listës së dëmtuesve prioritarë në Republikën e Shqipërisë”

Harmonizimi i legjislacionit kombëtar me standardet dhe kërkesat e Bashkimit Evropian

Miratimi i listës kombëtare të dëmtuesve prioritarë

Përmirësimi i planifikimit dhe organizimit të monitorimit

Forcimi i bashkëpunimit të autoriteteve kompetente, operatorëve profesionalë dhe palëve të interesuara.

Çfarë janë dëmtuesit prioritarë?

Dëmtuesit karantinorë konsiderohen si "**dëmtues prioritarë**" për shkak të rrezikut të lartë që paraqesin për bujqësinë, pyjet, biodiversitetin dhe mjedisin.

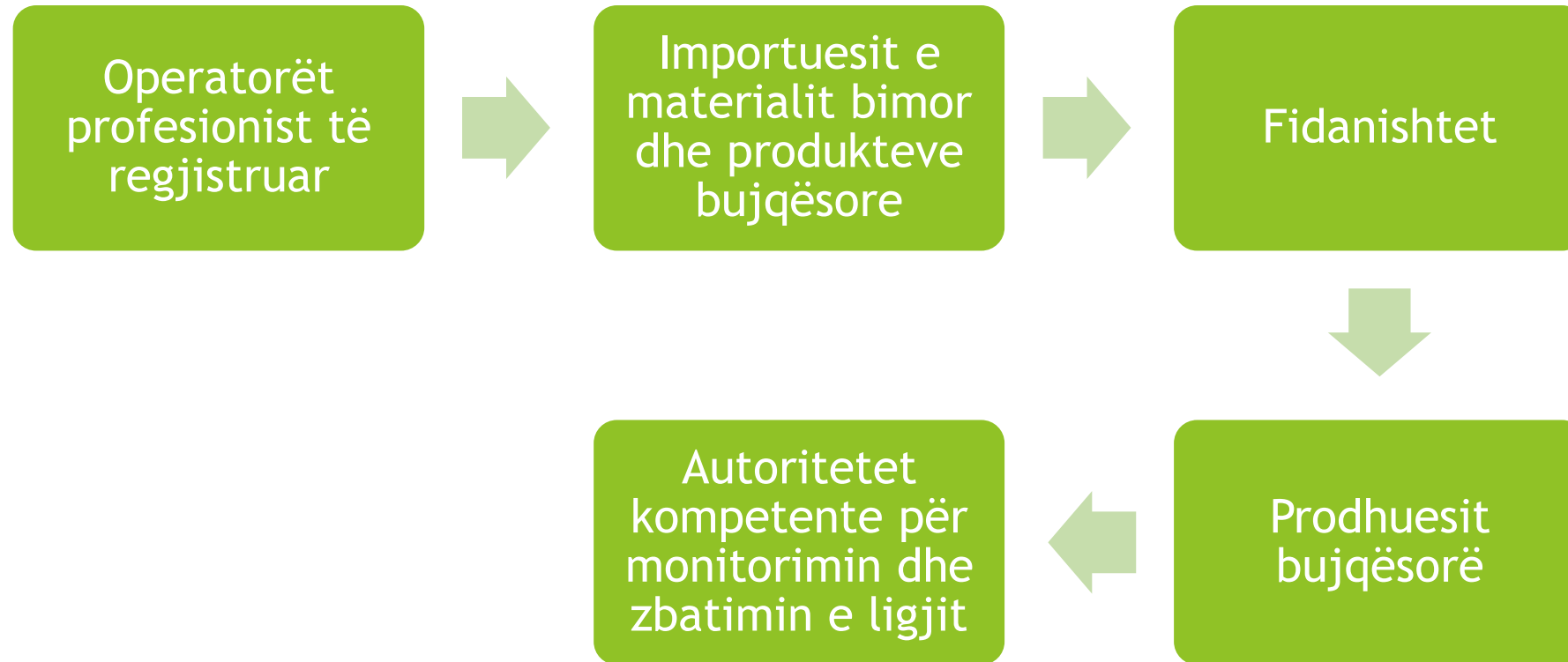
Ndikimi i tyre **ekonomik, mjedisor** ose **social** në territorin e Republikës së Shqipërisë është shumë i madh.

Janë dëmtuesit të cilët përfshihen në listën e dëmtuesve prioritarë.

Kërkojnë **monitorim** të shtuar dhe të vazhdueshëm.

Dëmtuesit prioritarë kërkojnë masa të shpejta dhe efektive reagimi për **parandalimin e përhapjes**.

Subjektet e prekura nga zbatimi i Urdhrit

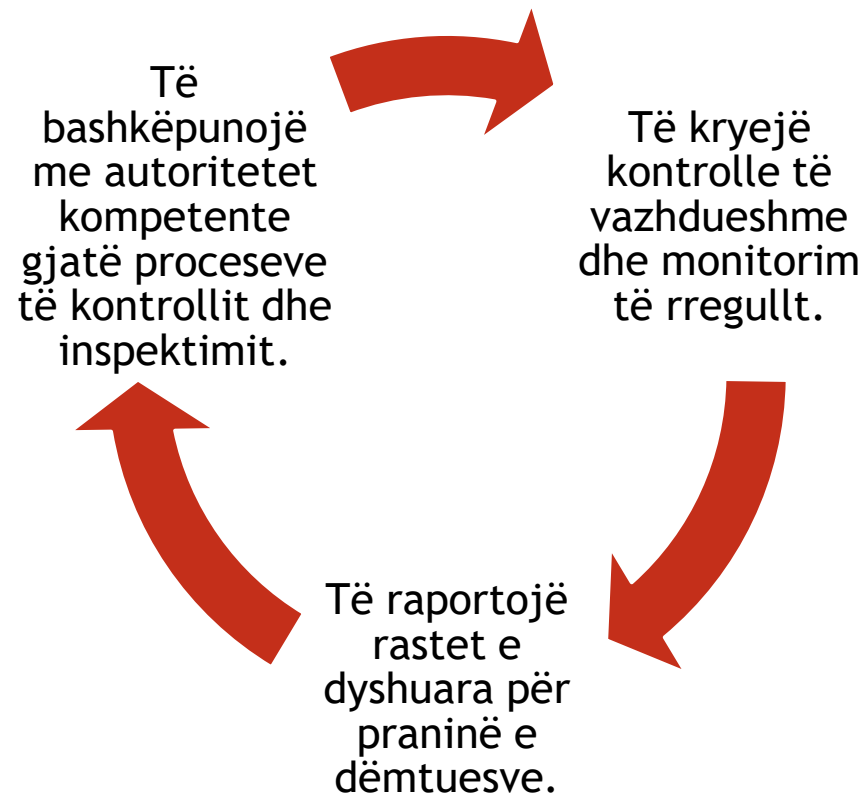
Çfarë ndryshon me zbatimin e Urdhrit?

Miratohet lista kombëtare e dëmtuesve prioritarë.

Përmirësohet planifikimi dhe organizimi i monitorimit.

Forcohet bashkëpunimi me autoritetet kompetente, operatorët profesionistë dhe palët e interesuara.

Përgjegjësitë e operatorit

Përfitimet kryesore

- ▶ Mbrojtje më e mirë e investimeve që do të zhvillohen në sektorin bujqësor.
- ▶ Sigurim i eksporteve më të qëndrueshme dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare.
- ▶ Harmonizim i legjislacionit kombëtar me kërkesat dhe standardet e Bashkimit Evropian.

Efektet e pritshme

1. Forcim i mbrojtjes fitosanitare
2. Përmirësim i parandalimit të futjes dhe përhapjes së dëmtuesve karantinorë
3. Identifikim i dëmtuesve me rrezik të lartë për shëndetin e bimëve dhe prodhimin bujqësor
4. Prioritizim të masave të monitorimit, parandalimit dhe kontrollit
5. Forcim të kapaciteteve për reagim të shpejtë ndaj këtyre dëmtuesve
6. Mbrojtje të prodhimit vendas
7. Mbrojtje të interesave të fermerëve
8. Parandalim të humbjeve ekonomike që mund të shkaktohen nga dëmtuesit dhe sëmundjet bimore
9. Ndikim pozitiv afatgjatë në qëndrueshmërinë e sektorit bujqësor.

Aneksi I i Urdhrit - Lista e dëmtuesve prioritare

1. *Agrilus anxius* Gory;
2. *Agrilus planipennis* Fairmaire;
3. *Anastrepha ludens* (Loew);
4. *Anoplophora chinensis* (Thomson);
5. *Anoplophora glabripennis* (Motschulsky);
6. *Anthonomus eugenii* Cano;
7. *Aromia bungii* (Faldermann);
8. *Bactericera cockerelli* (Sulc.);
9. *Bactrocera dorsalis* (Hendel);
10. *Bactrocera zonata* (Saunders);
11. *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Bühner) Nickle et al.;
12. *Candidatus Liberibacter* spp., agjenti shkaktar i sëmundjes Huanglongbing të agrumeve (gjelbërimi i agrumeve);
13. *Conotrachelus nenuphar* (Herbst);
14. *Dendrolimus sibiricus* Tschetverikov;
15. *Phyllosticta citricarpa* (McAlpine) Van der Aa;
16. *Popillia japonica* Newman;
17. *Rhagoletis Pomonella* Walsh;
18. *Spodoptera frugiperda* (Smith);
19. *Thaumatotibia leucotreta* (Meyrick);
20. *Xylella fastidiosa* (Wells et al.)

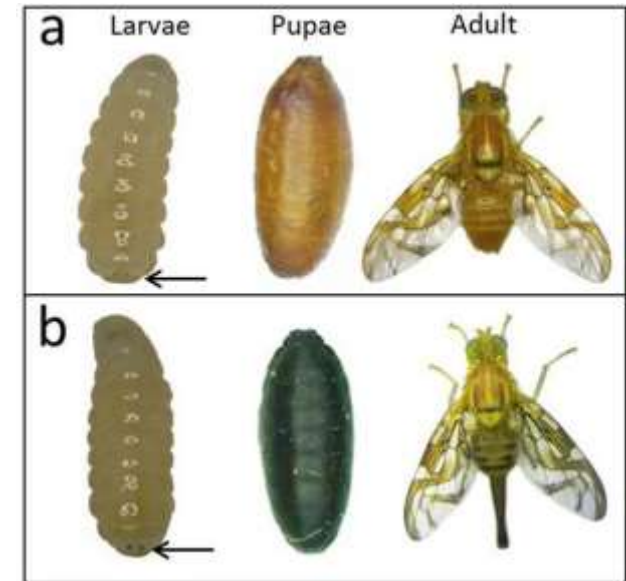
1. **Agrilus anxius Gory** - është një insekt ksilofag i familjes *Buprestidae* që sulmon kryesisht pemët e gjinisë *Betula* (thupër), duke u zhvilluar nën lëvoren e trungut dhe degëve, ku larvat dëmtojnë indet përçuese të bimës. Sulmi i tij shkakton tharjen progresive të kurorës, dobësimin dhe, në raste të rënda, vdekjen e pemës. Dëmtuesi është me origjinë nga Amerika e Veriut dhe konsiderohet dëmtues prioritar në Bashkimin Evropian për shkak të rrezikut të lartë fitosanitar, pasi mund të përhapet përmes materialit drusor dhe bimëve për mbjellje, duke shkaktuar dëme të konsiderueshme në pyje, fidanishte dhe hapësira të gjelbra.

2. **Agrilus planipennis Fairmaire** - është një insekt ksilofag i familjes *Buprestidae* që sulmon pemët e gjinisë *Fraxinus* (frashër). Larvat zhvillohen nën lëvoren e trungut dhe degëve, ku dëmtojnë indet përçuese të bimës, duke penguar qarkullimin e ujit dhe lëndëve ushqyese. Sulmi shkakton tharjen progresive të kurorës, çarje të lëvres dhe, në shumicën e rasteve, vdekjen e pemës brenda pak vitesh. Me origjinë nga Azia, ky dëmtues është përhapur në Amerikën e Veriut dhe në disa vende të Evropës, ku konsiderohet një nga dëmtuesit më shkatërrues të frashrit. Ai përhapet natyrshëm me fluturimin e insekteve të rritura dhe në distanca të gjata përmes transportit të drurit, lëndës drusore dhe materialit për mbjellje, ndaj është përfshirë në listën e dëmtuesve prioritarë të Bashkimit Evropian. Ai përhapet natyrshëm me fluturimin e insekteve të rritura dhe në distanca të gjata përmes transportit të drurit, lëndës drusore dhe materialit për mbjellje, ndaj është përfshirë në listën e dëmtuesve prioritarë të Bashkimit Evropian.

3. *Anastrepha ludens* (Loew) - është një mizë frutash e familjes *Tephritidae*, e konsideruar dëmtues prioritar për shkak të rrezikut të lartë për prodhimin e frutave. Ky dëmtues prek kryesisht agrumet, veçanërisht portokallin dhe qitron, por mund të infektojë edhe kultura të tjera frutore si mollën, dardhën, pjeshkën dhe frutat tropikale. Femrat vendosin vezët brenda frutave, ndërsa larvat ushqehen me tulin e frutit duke shkaktuar kalbëzim, rënie të parakohshme dhe humbje ekonomike të konsiderueshme. Me origjinë nga Amerika Qendrore, ky dëmtues mund të përhapet përmes transportit të frutave të infektuara dhe paraqet rrezik të madh për zonat prodhuese të agrumeve. Masat kryesore të menaxhimit përfshijnë monitorimin me kurthe, kontrollet fitosanitare në kufi, kufizimin e lëvizjes së materialit bimor dhe zbatimin e masave të çrrënjosjes në rast zbulimi.

4. *Anoplophora chinensis* (Thomson) - është një insekt ksilofag i familjes *Cerambycidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të rrezikut të lartë për pemët frutore, dekorative dhe pyjore. Ky dëmtues prek një gamë të gjerë bimësh pritëse, ndër të cilat agrumet, panjën, shलगun, plepin, thuprën, ahun, si dhe shumë specie të tjera drunore. Larvat zhvillohen brenda trungut dhe rrënjëve të pemëve, duke hapur galeri që dëmtojnë strukturën dhe sistemin përçues të bimës, duke shkaktuar dobësim, tharje dhe në raste të rënda vdekjen e pemës. Me origjinë nga Azia, ajo është përhapur në disa vende të Evropës kryesisht përmes importit të materialit fidanor dhe drurit të infektuar. Kontrolli bazohet në monitorimin, inspektimet fitosanitare, kufizimin e lëvizjes së bimëve pritëse dhe eliminimin e materialit të infektuar për të parandaluar përhapjen e tij.

5. *Anoplophora glabripennis* (Motschulsky) - është një insekt ksilofag i familjes *Cerambycidae* dhe një nga dëmtuesit më të rrezikshëm për pemët gjetherënëse. Ky dëmtues prek një numër të madh specish drunore, përfshirë panjën, thuprën, plepin, shलगun, blirin, gështenjën e egër dhe specie të tjera dekorative e pyjore. Larvat zhvillohen brenda trungut dhe degëve, ku hapin galeri të thella që dëmtojnë strukturën e pemës dhe ndërpresin qarkullimin e lëndëve ushqyese, duke shkaktuar dobësim, tharje dhe vdekjen e saj. Me origjinë nga Azia, *A. glabripennis* është përhapur në Amerikën e Veriut dhe disa zona të Evropës kryesisht përmes materialit drusor, ambalazheve prej druri dhe bimëve për mbjellje. Për shkak të ndikimit të madh në pyje, peizazh dhe biodiversitet, është përfshirë në listën e dëmtuesve prioritarë. Për shkak të ndikimit të madh në pyje, peizazh dhe biodiversitet, është përfshirë në listën e dëmtuesve prioritarë, duke kërkuar monitorim të vazhdueshëm, kontrolle fitosanitare dhe masa të shpejta çrrënjosjeje në rast zbulimi.

6. *Anthonomus eugenii* Cano - është një insekt i familjes *Curculionidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të dëmeve të mëdha që shkaktan në kulturat e specit. Dëmtuesi prek kryesisht specin, por mund të zhvillohet edhe në disa bimë të tjera të familjes *Solanaceae*, si speci djegës dhe disa lloje të afërta të solanaceve. Femrat vendosin vezët brenda sythave dhe frutave të rinj, ndërsa larvat ushqehen me indet e brendshme duke shkaktuar rënien e sythave, deformimin dhe kalbëzimin e frutave, si dhe humbje të konsiderueshme në prodhim. Me origjinë nga Amerika Qendrore dhe Veriore, *A. eugenii* përhapet kryesisht përmes frutave të infektuara dhe materialit bimor për mbjellje. Menaxhimi i tij bazohet në monitorimin me kurthe, kontrollet fitosanitare, përdorimin e materialit të shëndetshëm mbjellës dhe eliminimin e mbetjeve bimore për të ndërprerë ciklin e zhvillimit të dëmtuesit.

7. Aromia bungii (Faldermann) - është një insekt ksilofag i familjes *Cerambycidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të rrezikut të lartë për pemët frutore dhe drunore. Dëmtuesi prek kryesisht pemën e pjeshkës, por gjithashtu mund të sulmojë specie të tjera të gjinisë *Prunus*, si kumbulla, qershia, kajsia, si dhe disa bimë të tjera drunore. Larvat zhvillohen brenda trungut dhe degëve të pemëve, ku hapin galeri të gjata që dëmtojnë indet përçuese, duke shkaktuar dobësim të pemës, tharje të degëve dhe në raste të rënda vdekjen e saj. Shenjat e infektimit përfshijnë vrima daljeje në trung, rrjedhje lëngu dhe pluhur druri rreth bazës së pemës. Me origjinë nga Azia, *A. bungii* është përhapur në disa zona të Evropës kryesisht përmes importit të materialit drusor dhe bimëve për mbjellje. Për shkak të potencialit të lartë për dëmtime ekonomike në pemishtet frutore dhe zonat urbane, kërkon monitorim të vazhdueshëm, kontrolle fitosanitare dhe masa të menjëhershme eliminimi në rast zbulimi.

8. Bactericera cockerelli (Sulc.) - është një insekt i vogël thithës i familjes *Psyllidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të dëmeve të drejtpërdrejta dhe aftësisë për të transmetuar patogjenë të rëndësishëm të bimëve. Ky dëmtues prek kryesisht pataten, domaten, specin dhe bimë të tjera të familjes *Solanaceae*. Të rriturit dhe nimfat ushqehen me lëngjet bimore, duke shkaktuar dobësim të bimës, çrregullime fiziologjike dhe ulje të prodhimit; dëmi më i madh lidhet me transmetimin e bakterit “*Candidatus Liberibacter solanacearum*”. Simptomat përfshijnë zverdhje të gjetheve, ngecje në rritje, deformim të bimëve dhe dëmtim të zhardhokëve. Me origjinë nga Amerika e Veriut, *B. cockerelli* mund të përhapet përmes materialit bimor të infektuar dhe transportit të bimëve pritëse. Menaxhimi i tij bazohet në monitorimin me kurthe, kontrollet fitosanitare, përdorimin e materialit mbjellës të certifikuar dhe zbatimin e masave të integruara të mbrojtjes së bimëve.

9. *Bactrocera dorsalis* (Hendel) - është një mizë frutash e familjes *Tephritidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të aftësisë së lartë për t'u përhapur dhe dëmeve të mëdha ekonomike në kulturat frutore. Ky dëmtues prek një gamë shumë të gjerë bimësh pritëse, veçanërisht agrumet, mangon, pjeshkën, kajsinë, mollën, domaten dhe shumë fruta të tjera. Femrat vendosin vezët në frutat e pjekura ose në zhvillim, ndërsa larvat ushqehen me tulin e frutit duke shkaktuar kalbëzim, rënie të parakohshme dhe humbje të cilësisë së prodhimit. Me origjinë nga Azia, *B. dorsalis* është përhapur në Afrikë dhe rajone të tjera tropikale e subtropikale, kryesisht përmes transportit dhe tregtisë së frutave të infektuara. Për shkak të rrezikut për prodhimin bujqësor dhe tregtinë ndërkombëtare, kontrolli i tij bazohet në monitorimin me kurthe, inspektimet fitosanitare, kufizimin e lëvizjes së frutave pritëse dhe zbatimin e masave të menaxhimit të integruar të dëmtuesve.

10. *Bactrocera zonata* (Saunders) - është një mizë frutash e familjes *Tephritidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të dëmeve të konsiderueshme që shkakton në prodhimin e frutave dhe rrezikut për përhapje në zona të reja. Ky dëmtues prek kryesisht pjeshkën, por gjithashtu sulmon mangon, gujavën, agrumet, kajsinë, kumbullën dhe shumë fruta të tjera. Femrat vendosin vezët nën lëkurën e frutave, ndërsa larvat ushqehen me tulin e tyre duke shkaktuar kalbëzim, deformim, rënie të parakohshme dhe humbje të vlerës tregtare. Me origjinë nga Azia Jugore, *B. zonata* është përhapur në disa rajone të Afrikës dhe Lindjes së Mesme, kryesisht përmes transportit të frutave të infektuara. Menaxhimi i këtij dëmtuesi bazohet në monitorimin me kurthe, kontrollet fitosanitare në pikat kufitare, kufizimin e lëvizjes së frutave pritëse dhe zbatimin e masave të integruara për parandalimin dhe çrrënjosjen e tij.

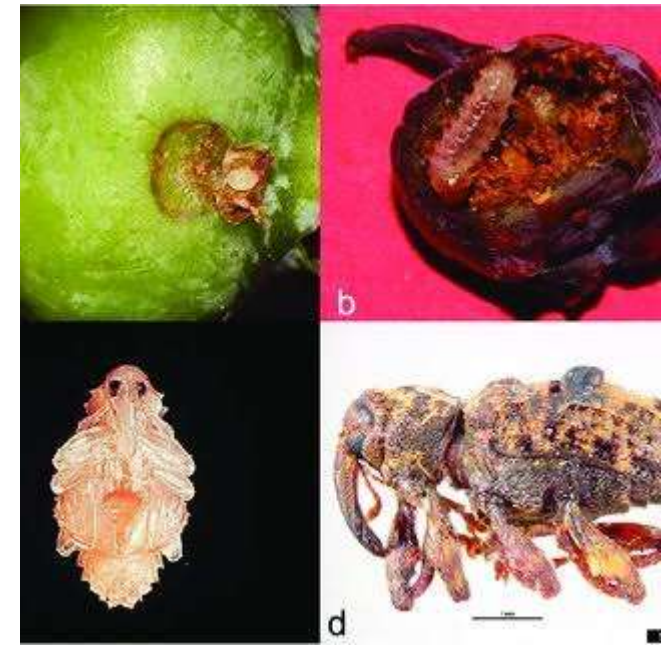
11. Bursaphelenchus xylophilus (Steiner et Bührer) Nickle et al. - është një nematodë mikroskopike e drurit dhe një nga dëmtuesit më të rrezikshëm të pemëve halore, veçanërisht të gjinisë *Pinus* spp.. Ai shkakton sëmundjen e njohur si “vyshkja e pishës” e cila çon në tharjen e shpejtë dhe vdekjen e pemëve të prekura. Prek kryesisht pishat por mund të infektojë edhe specie të tjera halore si bredhi, larshi (*Larix* spp.), bredhi i kuq dhe disa specie të tjera drunore. Dëmtimi shkaktohet nga bllokimi i qarkullimit të ujit në indet e drurit, duke shkaktuar zverdhje të gjilpërave, tharje të kurorës dhe vdekjen e pemës brenda një periudhe të shkurtër. Me origjinë nga Amerika e Veriut, *B. xylophilus* është përhapur në Azi dhe disa zona të Evropës, duke paraqitur një kërcënim të madh për pyjet halore. Kontrolli i tij bazohet në monitorimin e pyjeve, kontrollet fitosanitare të materialit drusor, trajtimin ose eliminimin e drurit të infektuar dhe parandalimin e përhapjes përmes insekteve vektore dhe tregtisë së materialit drusor.

12. Candidatus Liberibacter spp., agjenti shkaktar i sëmundjes Huanglongbing të agrumeve (gjelbërimi i agrumeve) - është një grup bakteresh që shkaktojnë sëmundjen Huanglongbing (HLB), e njohur gjithashtu si gjelbërimi i agrumeve, dhe konsiderohet një nga sëmundjet më shkatërruese të kulturave të agrumeve në botë. Patogjeni prek kryesisht bimët e gjinisë *Citrus*, përfshirë portokallin limonin mandarinën qitron dhe nënshartesa të tjera të agrumeve. Simptomat karakteristike përfshijnë zverdhje të pabarabartë të gjetheve, dobësim të pemës, rënie të parakohshme të frutave, deformim dhe ulje të cilësisë së prodhimit. Sëmundja nuk ka aktualisht një trajtim kurues dhe menaxhimi bazohet në parandalimin e hyrjes së patogjenit, kontrollin e insekteve vektore, përdorimin e materialit fidanor të certifikuar dhe eliminimin e bimëve të infektuara. Për shkak të ndikimit të madh ekonomik në prodhimin e agrumeve dhe rrezikut të përhapjes në zona të reja, Candidatus Liberibacter spp. është përfshirë në listën e dëmtuesve prioritarë që kërkojnë monitorim dhe masa të rrepta fitosanitare.

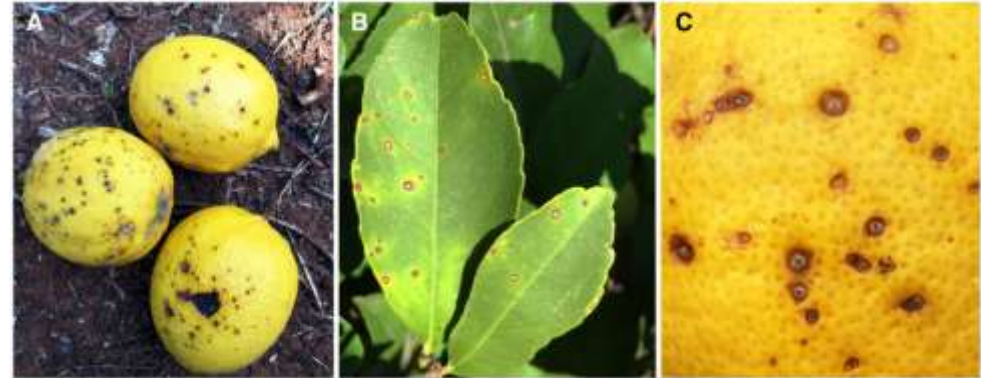
13. Conotrachelus nenuphar (Herbst) - është një insekt i familjes *Curculionidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të dëmeve të mëdha që shkakton në kulturat frutore. Ky dëmtues prek kryesisht pemët e gjinisë *Prunus*, si kumbulla, pjeshka, qershia, kajsia por mund të sulmojë edhe mollën, dardhën dhe disa fruta të tjera. Femrat vendosin vezët në frutat e rinj, ndërsa larvat zhvillohen brenda tyre duke shkaktuar dëmtime të tulit, deformime, rrëzim të parakohshëm dhe humbje të vlerës tregtare të prodhimit. Insekti i rritur shkakton gjithashtu dëmtime në lëkurën e frutave gjatë ushqyerjes dhe vendosjes së vezëve. Me origjinë nga Amerika e Veriut, *C. nenuphar* mund të përhapet përmes frutave dhe materialit bimor të infektuar. Kontrolli i tij bazohet në monitorimin e popullatave, praktikat e menaxhimit të integruar të dëmtuesve, masat higjienike në pemishte dhe kontrollet fitosanitare për të parandaluar hyrjen dhe përhapjen e tij.

14. Dendrolimus sibiricus Tschetverikov - është një insekt dëmtues i rendit *Lepidoptera* dhe familjes *Lasiocampidae*, i konsideruar dëmtues prioritar për shkak të dëmeve të mëdha që shkakton në pyjet halore. Ky dëmtues prek kryesisht pemët e gjinisë *Pinus* (pisha), por gjithashtu mund të sulmojë edhe specie të tjera halore si bredhi, larshi (*Larix spp.*), bredhi i bardhë dhe kedri (*Cedrus spp.*). Larvat janë faza më dëmtuese, pasi ushqehen me gjilpërat e pemëve duke shkaktuar zhveshje të kurorës, dobësim të pemëve, ulje të rritjes dhe, në raste të infestimeve të rënda, tharje dhe vdekje të sipërfaqeve të mëdha pyjore. Me origjinë nga Siberia dhe rajonet e Azisë Veriore, *D. sibiricus* mund të përhapet përmes materialit drusor, bimëve për mbjellje dhe transportit të produkteve pyjore. Për shkak të potencialit të lartë për dëmtime ekologjike dhe ekonomike, kontrolli i tij bazohet në monitorimin e pyjeve, zbulimin e hershëm, kontrollet fitosanitare dhe zbatimin e masave të menaxhimit për parandalimin e përhapjes së tij.

15. *Phyllosticta citricarpa* (McAlpine) Van der Aa - është një kërpudhë patogjene që shkakton sëmundjen njolla e zezë e agrumeve dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të ndikimit të madh në prodhimin dhe tregtinë e agrumeve. Patogjeni prek kryesisht bimët e gjinisë *Citrus*, përfshirë portokallin, limonin, mandarinën, qitron dhe specie të tjera të agrumeve. Simptomat shfaqen kryesisht në fruta, gjethe dhe degë, ku formohen njolla të errëta nekrotike, deformime dhe rënie e cilësisë tregtare të frutave, megjithëse zakonisht nuk ndikon në tulin e frutit. Përhapja e patogjenit realizohet kryesisht përmes sporeve të transportuara nga shiu, materiali bimor i infektuar dhe frutat e infektuara. Me origjinë nga Afrika e Jugut, *P. citricarpa* është përhapur në disa rajone prodhuese të agrumeve dhe paraqet rrezik të konsiderueshëm për zonat e reja të kultivimit. Menaxhimi i tij bazohet në përdorimin e materialit fidanor të shëndetshëm, monitorimin e pemishteve, masat higjienike, kontrollin e materialit bimor në kufi dhe zbatimin e masave fitosanitare për parandalimin e përhapjes.

16. *Popillia japonica* Newman - është një insekt i rendit *Coleoptera* dhe familjes *Scarabaeidae*, i konsideruar dëmtues prioritar për shkak të dëmeve të mëdha që shkakton në kultura bujqësore, bimësi dekorative dhe ekosisteme natyrore. Ky dëmtues ka një gamë shumë të gjerë bimësh pritëse, duke përfshirë hardhinë, mollën, pjeshkën, kumbullën, misrin, sojën si dhe shumë bimë zbukuruese dhe pyjore. Larvat zhvillohen në tokë dhe ushqehen me rrënjët e bimëve, duke shkaktuar dobësim të tyre, ndërsa insektet e rritura dëmtojnë gjethet, lulet dhe frutat duke shkaktuar skeletizim të gjethëve dhe ulje të prodhimit. Me origjinë nga Japonia, *P. japonica* është përhapur në Amerikën e Veriut dhe disa zona të Evropës, kryesisht përmes transportit të tokës, materialit bimor dhe produkteve bujqësore. Për shkak të potencialit të lartë për përhapje dhe ndikimit ekonomik, kontrolli i tij bazohet në monitorimin me kurthe, inspektimet fitosanitare, kufizimin e lëvizjes së materialit të infektuar dhe zbatimin e masave të menaxhimit të integruar të dëmtuesve.

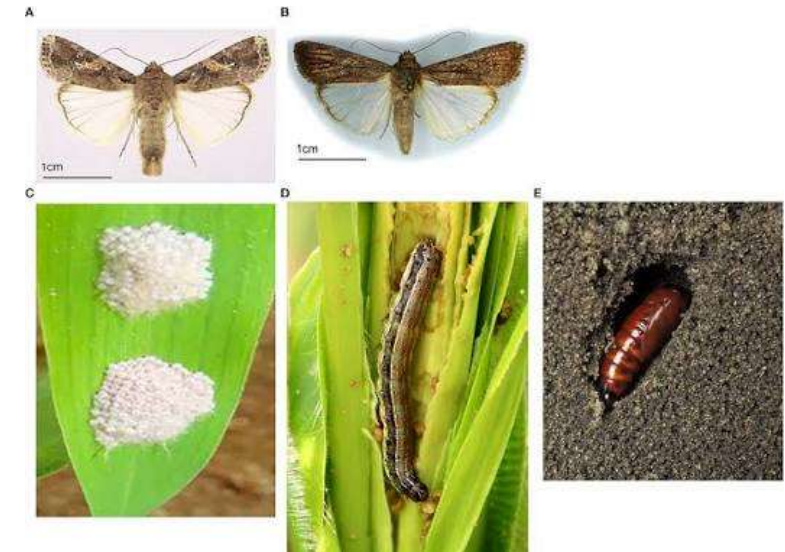
Martino Buonopane

Popillia japonica (POPJJA) - <https://gd.eppo.int>

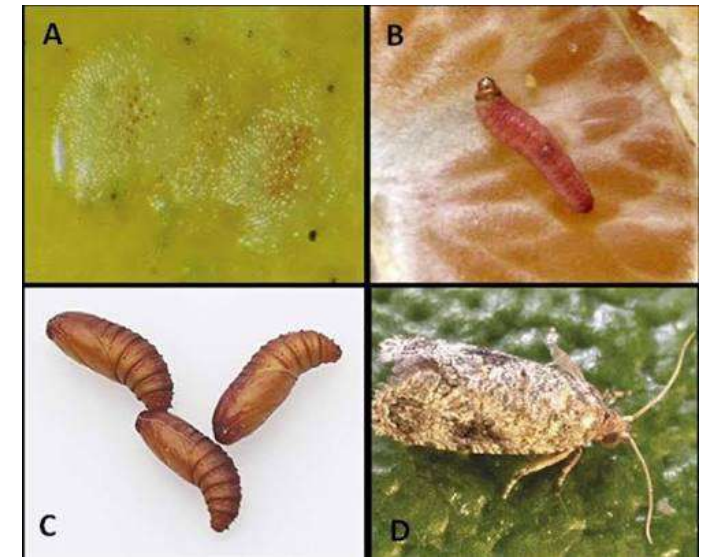
17. Rhagoletis Pomonella Walsh - është një mizë frutash e familjes *Tephritidae* dhe konsiderohet dëmtues prioritar për shkak të dëmeve të konsiderueshme që shkakton në pemëtarinë frutore. Dëmtuesi prek kryesisht mollën por mund të sulmojë edhe dardhën, kumbullën, qershinë dhe bimë të tjera të familjes *Rosaceae*. Femrat vendosin vezët nën lëkurën e frutave, ndërsa larvat ushqehen me tulin e frutit duke shkaktuar njolla, kalbëzim, deformim dhe rënie të parakohshme, duke ulur ndjeshëm cilësinë dhe vlerën tregtare të prodhimit. Insekti i rritur ka trup të vogël me krahë të shënuar me breza karakteristike dhe mund të përhapet përmes transportit të frutave të infektuara. Me origjinë nga Amerika e Veriut, *R. pomonella* paraqet rrezik të lartë fitosanitar për zonat prodhuese të mollës dhe frutave të tjera, ndaj menaxhimi i tij bazohet në monitorimin me kurthe, kontrollet fitosanitare, përdorimin e masave higjienike në pemishte dhe parandalimin e lëvizjes së frutave të infektuara.

18. Spodoptera frugiperda (Smith) është një insekt i rendit *Lepidoptera* dhe familjes *Noctuidae*, i konsideruar dëmtues prioritar për shkak të aftësisë së lartë për përhapje dhe dëmeve të mëdha në kulturat bujqësore. Ky dëmtues prek mbi **80 lloje bimësh**, por dëmet më të mëdha shkaktohen në **misër** si dhe në **oriz, sorgum, grurë, barishte foragjere dhe kultura të tjera të familjes Poaceae**. Larvat janë faza më dëmtuese, pasi ushqehen me gjethet dhe pjesët e reja të bimës, duke shkaktuar vrima, dëmtime të rënda të masës gjethore, dobësim të bimës dhe ulje të prodhimit. Me origjinë nga Amerika tropikale, *S. frugiperda* është përhapur me shpejtësi në Afrikë, Azi dhe zona të tjera, kryesisht falë aftësisë së fluturimit në distanca të gjata dhe transportit të materialit bimor. Kontrolli i tij bazohet në monitorimin e hershëm, përdorimin e kurtheve feromonike, menaxhimin e integruar të dëmtuesve, ruajtjen e armiqve natyrorë dhe zbatimin e masave fitosanitare për parandalimin e përhapjes së tij.

19. *Thaumatotibia leucotreta* (Meyrick) - është një insekt i rendit *Lepidoptera* dhe familjes *Tortricidae*, i konsideruar dëmtues prioritar për shkak të gamës së gjerë të bimëve pritëse dhe dëmeve ekonomike që shkakton në kulturat frutore. Ky dëmtues prek kryesisht agrumet e gjinisë *Prunus* (pjeshkë, kajsi, kumbull), avokadon, shegën, rrushin dhe kultura të tjera frutore e zbukuruese. Larvat depërtojnë në fruta dhe ushqehen me tulin e tyre, duke shkaktuar kalbëzim, rënie të parakohshme dhe humbje të cilësisë tregtare të prodhimit. Dëmtuesi mund të përhapet përmes frutave të infektuara dhe materialit bimor të transportuar në distanca të gjata. Me origjinë nga Afrika Sub-Sahariane, *T. leucotreta* është përhapur në disa rajone prodhuese të botës dhe paraqet rrezik të madh për tregtinë ndërkombëtare të frutave. Menaxhimi i tij bazohet në monitorimin me kurthe feromonike, kontrollin fitosanitar, përdorimin e materialit të pastër mbjellës, masat e higjienës në pemishte dhe zbatimin e programeve të menaxhimit të integruar të dëmtuesve.

20. *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) - është një bakter fitopatogjen shumë i rrezikshëm dhe një nga dëmtuesit prioritarë më të rëndësishëm për Bashkimin Evropian. Ai shkakton sëmundje të rënda në një gamë të gjerë bimësh bujqësore, pyjore dhe dekorative, duke prekur veçanërisht ullirin hardhinë agrumet si dhe shumë specie të tjera si bajamja qershia oleandra dhe bimë zbukuruese. Bakteri vendoset në enët përçuese të ksilemës, duke penguar lëvizjen e ujit dhe lëndëve ushqyese, çka shkakton simptoma si tharje e skajeve të gjetheve, zverdhje, dobësim të bimës, rënie të prodhimit dhe në raste të rënda vdekjen e saj. *Xylella fastidiosa* transmetohet kryesisht nga insekte thithëse të lëngjeve të ksilemës, veçanërisht nga cikadat dhe insekte të tjera vektore. Me origjinë nga Amerika, ky patogjen është përhapur në disa vende të Evropës dhe përbën një kërcënim serioz për sektorin e ullirit, vreshtarinë, pemëtarinë dhe biodiversitetin. Kontrolli bazohet në parandalimin e hyrjes, monitorimin fitosanitar, përdorimin e materialit bimor të certifikuar, kontrollin e insekteve vektore dhe eliminimin e bimëve të infektuara për të kufizuar përhapjen e tij.

Faleminderit